

the expert, and these types of objects that should be addressed in the study. The presented theoretical material is illustrated with examples from the judicial practice.

It is indicated that in the interests of rapid, full and complete disclosure and investigation of crimes related to illegal logging, data expertise appropriate to prescribe in the complex. Based on the mechanism of committing this type of crime and the typical trace picture at the scene carrying out this complex expertise is required. However, if additional traces of the crime, the expert list can be expanded

Key words: *forensics, forest, illegal felling, traces of the crime, the objects of examination, the subject examination.*

УДК 343.12+343.143

М. М. Покоłodна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ УЧАСНИКІВ ОПЕРАТИВНОЇ РОЗРОБКИ

Досліджено зарубіжний досвід забезпечення безпеки учасників оперативної розробки для впровадження окремих аспектів у вітчизняне законодавство при формуванні національної моделі цього напрямку оперативно-розшукової діяльності. Підкреслено перспективність подальшого розвитку інституту оперативно-розшукового забезпечення безпеки учасників оперативної розробки, який убаачається в розробці теоретико-методологічних засад його прикладного використання.

Ключові слова: *оперативно-розшукове забезпечення, заходи безпеки, учасники оперативної розробки, кримінальне судочинство.*

Постановка проблеми. Як показує досвід оперативно-службової діяльності оперативних підрозділів Національної поліції, для виконання завдань протидії злочинності оперативними працівниками під час оперативної розробки залучаються особи, які негласно або конфіденційно співробітничать з органами Національної поліції та зазвичай наражаються на небезпеку, пов'язану із загрозою їх життю й здоров'ю.

Водночас проблема забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності під час оперативної розробки в останні роки набула особливого змісту та значення у зв'язку із загостренням криміногенної ситуації в державі, що у свою чергу призводить до зростання рівня латентності злочинів.

Нормативно-правове регулювання та організаційне забезпечення здійснення заходів безпеки щодо цих осіб потребує суттєвого удосконалення, і у зв'язку з чим, дослідження зарубіжного досвіду забезпечення безпеки учасників оперативної розробки стане в нагоді під час розв'язання складного комплексу проблем підвищення активності громадян у протидії злочинним проявам, їх взаємодії з оперативними підрозділами органів Національної поліції, їх правового та соціального захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення безпеки осіб, які є учасниками кримінального судочинства та оперативно-розшукової діяльності, досліджували Л. В. Брусніцин, В. А. Булатов, О. О. Гриньків, В. С. Зеленецький, А. О. Ляш, Н. И. Кулагін, В. В. Кожевников, Н. В. Куркін, А. Ю. Єпіхін, В. В. Томін та інші вчені. Питання правового регулювання захисту

осіб – учасників оперативно-розшукової діяльності розглядалися в працях таких відомих вітчизняних учених, як К. В. Антонова, О. М. Бандурки, Б. І. Бараненка, В. П. Богатирьова, О. Ф. Возного, О. А. Гапона, В. В. Голубця, О. М. Джужі, О. Ф. Долженкова, В. М. Євдокимова, В. П. Захарова, І. П. Козаченка, Я. Ю. Кондратьєва, М. В. Корнієнка, В. І. Лебеденка, Д. Й. Никифорчука, О. І. Козаченко, В. В. Матвійчука, К. І. Ольшевського, І. І. Приполова, Е. В. Рижкова, Я. І. Слободяна, Ю. Р. Черкасова, І. Р. Шинкаренка та інших.

Ця проблематика відображена в статтях і тезах наукових повідомлень, зокрема в публікаціях О. М. Гогуса, П. В. Діхтєвського, Г. В. Коновалової, М. І. Костіна та деяких інших авторів. Теоретико-правові та організаційно-тактичні основи забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства стали предметом монографічного дисертаційного дослідження Р.В. Тарасенка.

Формування цілей. Мета статті полягає в дослідженні зарубіжного досвіду забезпечення безпеки учасників оперативної розробки для впровадження окремих аспектів у вітчизняне законодавство при формуванні національної моделі цього напрямку оперативно-розшукової діяльності.

Виклад основного матеріалу. Проблема протиправного впливу на свідків, потерпілих, суддів, прокурорів, слідчих, осіб, які конфіденційно співробітничать з правоохоронними органами й упроваджені в організовані злочинні групи, злочинні організації, членів їхніх сімей та близьких родичів є актуальною не тільки для країн на території усього пострадянського простору, але й для держав дальнього зарубіжжя. У СНД проводиться відповідна робота щодо розроблення та прийняття законодавства, спрямованого на забезпечення недоторканості та особистої безпеки осіб, які здійснюють кримінальне судочинство або сприяють йому.

Так, у грудні 1998 року на XII пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД було прийнято Модельний закон про державний захист суддів, посадових осіб правоохоронних та контролюючих органів [1]. У червні 2000 року розроблено та ухвалено угоду між державами-учасницями СНД щодо захисту учасників кримінального процесу, свідків та інших осіб, які беруть у ньому участь. Цю угоду було підписано 28 листопада 2006 року президентами Азербайджану, Киргизії, Вірменії, Білорусі, Казахстану, Таджикистану, України та Росії для забезпечення ефективної протидії злочинності на території СНД і належної реалізації завдань кримінального судочинства [2]. В основу цих документів покладено принципи та стандарти державного захисту учасників кримінального процесу, закріплені в міжнародно-правових актах ООН і у відповідному законодавстві держав-учасниць СНД [3, с. 53].

Проаналізуємо процес становлення інституту забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства в Російській Федерації, Білорусі, Казахстані, Латвії в порівнянні з країнами Європи та США.

З прийняттям нового КПК РФ у російському законодавстві передбачено заходи процесуального характеру, спрямовані на забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, але це не вирішило всіх наявних

проблем. Процедуру реалізації заходів забезпечення безпеки в новому КПК РФ урегульовано але, як слушно вважає О. Єпіхін, ця процедура є недостатньо чіткою, а відповідної практики наразі бракує [4, с. 46].

Закріплення в новому КПК РФ положень, відповідно до яких держава зобов'язується захищати учасників кримінального судочинства, є, з одного боку, визнанням пріоритетного спрямування діяльності державних органів на вирішення завдань кримінального судочинства, а з іншого – реалізацією перших кроків у створенні механізму забезпечення безпеки його учасників [5, с. 49]. Поділяємо думку Л.В. Брусніцина про те, що у визначенні КПК РФ заходів забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства було допущено суттєві прорахунки, що свідчить не тільки про складність їх нормативного врегулювання через новизну для вітчизняного законодавця, а й про те, що проблем посткримінального впливу до цього часу залишається на периферії його уваги під час розроблення законів щодо протидії злочинності [6, с. 32].

Застосування лише процесуальних заходів забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, як показує практика, недостатньо для реального захисту таких осіб.

Необхідно також уживати інші (непроцесуальні) заходи щодо постійної охорони протягом тривалого часу, зміни місця проживання, зовнішності, паспортних даних тощо. Реалізація таких заходів потребує відповідного правового й фінансово забезпечення, а тому одночасно з розвитком процесуального законодавства в РФ удосконалювалося правове регулювання забезпечення безпеки потерпілих та свідків із застосуванням непроцесуальних заходів. Недостатність процесуальних заходів, а також необхідність соціального захисту з боку держави зумовили розроблення та прийняття закону, яким передбачено застосування комплексу заходів щодо забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та визначено механізм їх реалізації [7].

На виконання вищевказаного Федерального закону в Російській Федерації реалізується Державна Програма щодо забезпечення безпеки потерпілих, свідків та інших учасників кримінального судочинства. У липні 2013 року було прийнято третю програму на 2014-2018 рік. Обсяг фінансового забезпечення реалізації Програми на 2014-2018 роки за рахунок коштів федерального бюджету складає 1405,55 млн руб, у тому числі: у 2014 році – 281,11 млн руб; у 2015 році – 281,11 млн руб; у 2016 році – 281,11 млн руб; у 2017 році – 281,11 млн руб; у 2018 році – 281,11 млн руб.

Реалізація програми захисту свідків у РФ покладено на кілька міністерств і відомств: МВС РФ, ФСБ РФ, Федеральну службу РФ з контролю за обігом наркотиків, ФСВП, Федеральну службу з праці та зайнятості.

Передбачається, що з 2014-2018 рік дією програми захисту учасників кримінального судочинства буде охоплено понад 20 тисяч осіб. Вивчення бюджету програми дозволяє зробити висновок про те, що найбільш часто застосовуються заходи з особистої безпеки осіб, які підлягають захисту й забезпечення їх спеціальними засобами захисту та сповіщення про небезпеку. При цьому необхідно зазначити, що такі заходи безпеки як зміна

місця проживання, зміна документів, зміна зовнішності, зміна місця роботи й навчання, хоча й уключено в програму, але не передбачають асигнувань на зазначені роки, таким чином, можна припустити, що застосовуватися вони навряд чи будуть.

У Республіці Башкортостан РФ закон «Про державний захист потерпілих, свідків та інших осіб, які сприяють кримінальному судочинству» прийнято 14 жовтня 1994 року [8]. Окрім загальновідомих заходів забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства (особиста охорона, охорона майна, зміна місця роботи, навчання особи та ін.), у цьому законі передбачено:

- здійснення закритого судового розгляду;
- використання відеозапису показань на стадії досудового розслідування для їх відтворення в суді;
- проведення допиту свідка, потерпілого, експерта за відсутності підсудного або за межами зали судового засідання з використанням технічних засобів зв'язку (у виняткових випадках – з місця перебування допитуваної особи за межами приміщення суду);
- звільнення від явки до суду особи, безпеку якої забезпечують, та оголошення її показань, наданих нею під час досудового слідства, або відтворення відеозапису цих показань.

У нових КПК Казахстану й Білорусі, прийнятих відповідно в 1997 і 1999 роках [9; 10], інституту забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства присвячено окрему главу. Найбільш вдалимими, на нашу думку, є норми, передбачені в КПК Республіки Білорусь. Вони включають перелік відповідних заходів (статті 66–72). У статті 66 передбачено поділ заходів забезпечення безпеки на 2 види: процесуальні (нерозголошення відомостей про особу, звільнення її від явки до суду, закриті судові засідання) та непроцесуальні (використання технічних засобів контролю; прослуховування розмов з використанням технічних засобів; особиста охорона, охорона житла та майна особи; зміна її паспортних даних і заміна документів; заборона надання відомостей про особу).

Слід звернути увагу на норму, передбачену статтею 68 КПК РБ, щодо можливості у разі необхідності проведення допиту особи, яка підлягає захисту, з використанням відеотехнічних засобів за відсутності особи в залі судового засідання (п. 3 ст. 68 КПК РБ). У такий спосіб за допомогою технічних засобів забезпечується анонімність цієї особи.

Законом Білорусі від 13.12.1999 № 340-З «Про державний захист суддів, посадових осіб правоохоронних і контролюючих органів» встановлено систему заходів державного захисту життя, здоров'я і майна суддів, посадових осіб правоохоронних і контролюючих органів, здійснення якими службової діяльності, може бути пов'язане з небезпекою щодо них та їхніх близьких родичів, що сприяє створенню належних умов для здійснення правосуддя та протидії злочинності [11].

Законом про внесення змін до КПК Латвії від 13.08.1991 заходи забезпечення безпеки було виокремлено в главу 9А (ст.ст. 106 2 –106 10).

Унесення змін не обмежувалося лише ходами спеціального процесуального захисту, а передбачало заохочення осіб, притягнених до кримінальної відповідальності, за умови надання ними «суттєвої допомоги в розкритті тяжкого злочину, учиненого організованою групою, більш тяжкого або більш небезпечного, ніж учиненого цією особою». За наявності таких обставин Генеральний прокурор своєю постановою може закрити провадження у справі щодо зазначеної особи, якщо вона вчинила злочин, за який не передбачено покарання у вигляді смертної кари або позбавлення волі на строк понад 10 років (ст. 208 1).

Зауважимо те, що науковці не одноставні в оцінюванні внесення таких змін. Зокрема, М. П. Шешуков вважає, що це є явним відступом від закріпленого в КПК принципу презумпції невинуватості, що породжує внутрішні протиріччя в кримінально-процесуальному законі [12, с. 87].

В Естонії також прийнято спеціальні законодавчі акти щодо забезпечення безпеки осіб, потерпілих від злочинів, та свідків.

Зазначимо, що в міському суді м. Таллінна відкрито спеціальний зал судових засідань, у якому встановлено систему для зміни тембру голосу під час допиту свідків та аудіо- й відеотехніку для фіксації й перегляду судового засідання. У нормативних актах передбачено, що в деяких випадках свідки та потерпілі можуть давати показання в найбільш безпечних для них місцях, навіть удома, спостерігаючи при цьому за перебігом судового засідання [13, с. 104].

Відповідно до законодавства Литви передбачено можливість зміни анкетних даних особи у протоколах слідчих дій, проведення впізнання поза візуальним спостереженням особи, що підлягаю улізнанню. Основним завданням Служби захисту свідків та жертв злочинів (спеціалізований підрозділ поліції) при МВС Литви є комплексне забезпечення захисту свідків, жертв злочинів, а також усіх учасників кримінального судочинства, зокрема оперативної розробки від потенційного злочинного тиску, здійснення відповідної оперативної діяльності як на території держави, так і за її межами (на підставі міжнародних договорів) [14].

Цікавим є досвід зарубіжних країн за межами СНД у сфері забезпечення безпеки учасників оперативної розробки, зокрема осіб, які утворюють в злочинні угруповання. Так, у США з 1971 року здійснюється фінансована державою спеціальна Федеральна програма захисту свідків. Крім того, питанням захисту свідків присвячено главу 224 Зводу законів США. Ця глава детально регламентує порядок, підстави та види заходів забезпечення безпеки.

Здійснюється програма спеціальної Службою маршалів США, у якій є своя штаб-квартира, десяток регіональних представництв і офіс у поліції кожного міста, де працює інспектор з питань захисту свідків. Крім того, аналогічний департамент мається на ФБР.

Згідно з параграфом 3521 Зводу Законів США питання про необхідність застосування заходів безпеки до свідка вирішує Генеральний прокурор, виходячи із суспільної небезпеки скоєного злочину й потенційної небезпеки для свідка та його близьких. Цей параграф передбачає можливість застосування таких заходів захисту:

- забезпечення свідка та його близьких новими документами;

- забезпечення свідка транспортом для перевезення майна свідка до нового місця проживання;
- надання житла;
- забезпечення свідка коштами, необхідними для поточних витрат;
- надання допомоги в отриманні нової роботи;
- надання інших послуг, необхідних на новому місці проживання;
- забезпечення приховування інформації про заходи щодо захисту свідка, а також міри відповідальності за розкриття такої інформації.

Відповідно до ч. 3 цього параграфу відповідальність за розголошення цієї інформації передбачає штраф 5000 доларів або тюремне ув'язнення терміном на 5 років, або одночасно обидва види покарання [15, с. 32-37].

При вирішенні питання про застосування заходів безпеки приймаються до уваги такі обставини: інформація про попередні судимості свідка, психологічна оцінка особистості свідка, а також значимість даних показань свідків для розслідування кримінальної справи й можливість отримання цієї інформації з інших джерел.

Перед застосуванням заходів захисту між свідком і Міністерством юстиції укладається угода, у якій визначається таке:

- особа погоджується надати інформацію по кримінальній справі й виступити свідком у суді;
- особа дає зобов'язання про невчинення ним злочину;
- особа дає зобов'язання про нерозголошення відомостей про наданий йому захист;
- особа дає зобов'язання про співпрацю з посадовими особами;
- визначаються заходи захисту застосовуються щодо цього свідка.

Параграф 3523 Зводу Законів США встановлює єдину можливість, коли допускається розкриття інформації про особу, учасникові програми захисту свідків. У разі розгляду цивільного позову стосовно цієї особи в тому випадку, якщо відповідач не вжив заходів для вирішення питання про розгляд цієї цивільної справи в його відсутність [16, с. 52-53].

Крім Зводу Законів США порядок застосування заходів безпеки регламентується Законом про захист жертв і свідків злочинів, а також Законом про посилення безпеки свідків.

Зазначимо, що законодавство США в галузі забезпечення безпеки учасників оперативної розробки містить чіткі вказівки щодо того, у яких випадках може бути реалізовано програму захисту свідків, а саме у справах організованих злочинних груп, злочинах пов'язаних з обігом наркотиків, або інших суспільно небезпечних федеральних злочинах, віднесених до таких положень Глави 18 зводу Законів США. Крім того, ця програма може застосовуватися в адміністративному та цивільному судочинстві в тому випадку, якщо дача свідчень свідком може спричинити застосування до нього насильства.

Законодавство США регламентує особливості включення в програму захисту свідків інформаторів і свідків-ув'язнених. Мається на увазі, що безпека інформатора забезпечується силами слідчого органу, що його

використовує. Однак у разі потреби він може бути включений до Програми захисту свідків на загальних умовах, при відповідно необхідних критеріях.

Закон передбачає необхідність обов'язкового психологічного тестування свідка та членів його сім'ї як умови для включення в програму, а також обов'язковим є дослідження на апараті «Поліграф» для свідків, які відбувають ув'язнення, для виявлення істинності його свідчень та його подальших намірів і дій. У разі, якщо в ході дослідження буде встановлено, що особа становить небезпеку для навколишніх, або дає неправдиві свідчення, або не розкриває повну інформацію, йому може бути відмовлено у включенні до Програми захисту свідків [16].

Після того, як особа включається до Програми захисту свідків, дані про нього і його близьких є конфіденційними, усі документи подаються в запечатаному вигляді з позначкою «таємно», у тому числі документи щодо опіки, працевлаштування, місця проживання тощо. Зі свого боку державні службовці несуть кримінальну відповідальність за розголошення цих відомостей.

Можна відзначити, що в США питання забезпечення безпеки свідків отримав більш широкую розробку й основним засобом захисту є переміщення особи в безпечне місце. Однак можна вказати на певні недоліки щодо дії цієї програми. Так, з моменту свого створення в програму було введено близько 7000 свідків і 16000 членів їх сімей. Орієнтовна вартість забезпечення безпеки одного свідка із сім'єю становить приблизно 150 000 доларів. При цьому більшість свідків мають багате кримінальне минуле, володіють цінною для розслідування інформацією, оскільки займали не останнє місце в ієрархії організованої злочинної групи й скоювали злочини поряд з іншими її членами.

Також мінусом програми є той факт, що за допомогою отримання нових документів і переміщення, свідки ховалися від боргів, органів опіки й соціальних служб. Крім того, особа, яка переміщується в рамках програми, утрачає конституційне право на свободу пересування й приватне життя, адже зобов'язана передавати інформацію про це в службу Федеральних маршалів. Однак при цьому ніхто з третіх осіб не застрахований від можливих протиправних дій з боку особи, яка захищається. Мали місце випадки, коли такі особи вчиняли злочини [15, с. 38].

Отже, потрібно зазначити, що реалізація програми із забезпечення безпеки свідків та інших учасників кримінального судочинства в США має значну кількість дискусійних питань, незважаючи на тривалий період її дії й доведену часом ефективність.

У ФРН у 1998 році було розроблено й прийнято Закон «Про регулювання питань забезпечення захисту свідків, яким загрожує небезпека». Закон визначає, що заходи безпеки можуть бути застосовані до осіб, які впроваджені в злочинне середовище, а також інших свідків, які дають або можуть дати суттєві свідчення для розкриття особливо небезпечних злочинів, а також до їх родичів і близьких, якщо їх життя, здоров'ю або добробуту загрожує небезпека. Відповідно до цього закону реалізується Програма із захисту свідків, яка передбачає режим секретності

щодо даних про особу, яка підлягає захисту, а також можливість її переміщення на нове місце проживання.

Аналогічна Програма, фінансована за рахунок державного бюджету, існує в Австрії. Найпоширенішим способом захисту, як і в США і ФРН, є переміщення свідка на безпечну територію, при цьому після переміщення свідкові кілька місяців надається фінансова підтримка, покликана забезпечити свідкові звичний рівень життя до тих пір, поки він не адаптується в новій обстановці й буде здатний заробляти на життя.

У Франції координацію та керівництво наявними програмами захисту свідків здійснює Бюро у справах жертв злочинів при Міністерстві юстиції. Окрім цього, у цій державі засновано Міжміністерський комітет, Національний інститут допомоги жертвам та посередництва, що надають допомогу, координують діяльність близько 150 товариств та відділів, які підтримують як державні органи, так і органи самоврядування. Щорічно Національний інститут надає допомогу близько 75 тис. осіб [17, с. 176].

У Великобританії надання допомоги особам, які постраждали від злочинів, є складовою кримінальної політики держави, у зв'язку з чим ухвалено «Хартію прав жертв». У низці норм законодавства цієї держави відтворено положення Декларації, зокрема передбачено право потерпілого чи свідка заявляти клопотання про нерозголошення в судовому засіданні його анкетних даних [18, с. 177].

Програма захисту у Великобританії розповсюджується не тільки на потерпілих і на осіб, які вчинили злочин, але й осіб, які негласно співробітничать з правоохоронними органами, упроваджені в оперативну розробку, і яких необхідно уберегти від помсти.

В Австрії, Австралії, Канаді, Латвії, Нідерландах, Норвегії, Великобританії, Північній Ірландії до програм захисту учасників кримінального судочинства можуть бути залучені інформатори. Інший підхід до вирішення цього питання реалізують у ФРН, США, Словаччині, де до відповідної програми включають лише осіб, які мають кримінально-процесуальний статус [19, с. 22].

Слід зазначити, що в окремих зарубіжних країнах учасникам кримінального судочинства, зокрема особам, упроваджені у злочинне середовище, які перебувають під захистом, надають також інші види допомоги.

Висновки. Підсумовуючи, відзначимо, що рівень забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства в цілому, а оперативної розробки зокрема, як і довіра органам Національної поліції в Україні залишаються на досить низькому рівні, що тягне за собою відмову осіб співробітничати з правоохоронними органами й надавати необхідну інформацію. Досвід зарубіжних держав показує, що застосування заходів забезпечення безпеки дають позитивні результати, що зміцнює довіру учасників оперативної розробки до правосуддя й заохочує їх давати показання під час кримінального судочинства.

Відтак, необхідність подальшого вдосконалення оперативно-розшукового та кримінально-процесуального законодавства України у сфері

забезпечення безпеки учасників оперативної розробки є досить актуальним та своєчасним, а запорукою досягнення успішного результату вбачається вивчення й упровадження зарубіжного досвіду вирішення зазначеної проблеми в національне законодавство.

Використані джерела:

1. Модельний закон про державний захист суддів, посадових осіб правоохоронних і контролюючих органів [Електронний ресурс]: постанова Асамблеї держав-учасниць СНД № 12-9 від 8 грудня 1998 року – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_9v/pg_ilndwu.htm.

2. Росія ратифікувала угоду про захист учасників кримінальних процесів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://human-rights.unian.net/ukr/detail/189201>.

3. Москаленко А. В. Заходи державного захисту осіб, які здійснюють кримінальне судочинство в країнах СНД / А. В. Москаленко // Російський слідчий. – 2006. – № 10. – С. 53 – 54.

4. Епіхін А. Правове регулювання заходів безпеки учасників процесу / А. Епіхін // Законність. – 2003. – № 5. – С. 45 – 48.

5. Кондратьев Е. Е. Новый УПК : защита свидетелей, потерпевших и других участников уголовного процесса / Е. Е. Кондратьев // Государство и право. – 2003. – № 8. – С. 48 – 53.

6. Брусніцин Л. В. Проблеми формування російського законодавства про захист осіб, які сприяють кримінальному правосуддю / Л. В. Брусніцин // Держава і право. – 2004. – № 2. – С. 32-40.

7. Про державний захист потерпілих, свідків та інших учасників кримінального судочинства: Федеральний закон від 20 серпня 2004 року № 119-ФЗ // Збір законодавства Російської Федерації. – 2004. – № 34. – Ч. 1. – Ст. 3534.

8. Про державний захист потерпілих, свідків та інших осіб, які сприяють кримінальному судочинству: Закон Республіки Башкортостан від 14 жовтня 1994 року // Відомості з'їзду Верховної Ради й Уряду Республіки Башкортостан. – 1995. – № 2. – Ст. 45.

9. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Казахстан [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.base.spinform.ru/show_doc.fwx?Regnom=1272.

10. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Білорусь: 16 липня 1999 року № 295-3, з ізм. і доп. : Текст Кодексу на 4 лютого 2008 року. – Мінськ, 2008. – 492 с.

11. Про державний захист суддів, посадових осіб правоохоронних і контролюючих органів [Електронний ресурс]: Закон Республіки Білорусь від 13 грудня 1999 року № 340-3. – Режим доступу: <http://www.levonevski.net/pravo/razdel2/num1/2d115.html>.

12. Шешуков М. П. Латвийское законодательство о защите лиц, содействующих правосудию по уголовным делам / М. П. Шешуков // Государство и право. – 1999. – № 2. – С. 84 – 88.

13. Сильнов М. А. Захист свідків як проблема суспільної безпеки / М. А. Сильнов // Право і безпека. – 2002. – № 4. – С. 103 – 108.

14. Правоохоронні органи держав – учасниць і партнерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://polis.osce.org/countries/>.

15. Гриньків О.О. Заходи забезпечення безпеки у кримінальному судочинстві: [монографія] / О. О. Гриньків, А. О. Ляш – Тернопіль: Астон, 2012. –260 с.

16. Щерба С. Захист свідка в США / С. Щерба, О. Зайцев // Російська юстиція. – 1994. – № 8. – С. 52 – 53.

17. Slate, Risdon N. The federal Witness Protection Program: its evolution and continuing growing pains// Criminal Justice Ethics. – 1997 – 22 Jun.

18. Фітцджеральд Д. Програма забезпечення безпеки свідків / Д. Фітцджеральд // Правоохоронна діяльність в США. – М., 1998. – С. 174-177.

19. Good practices for the protectof witnesses in criminal proceedings involving organized crime United Nations Office on Drugs and Crime Vienna UNITED NATIONS New York, 2008.

Стаття надійшла до редколегії 16.11.2016

Поколодная М. М. Зарубежный опыт обеспечения безопасности участников оперативной разработки

Исследован зарубежный опыт обеспечения безопасности участников оперативной разработки с целью внедрения отдельных аспектов в отечественное законодательство при формировании национальной модели этого направления оперативно-розыскной деятельности. Подчеркнуто перспективность дальнейшего развития института оперативно-розыскного обеспечения безопасности участников оперативной разработки, которой видится в разработке теоретико-методологических основ его прикладного использования.

Ключевые слова: оперативно-розыскное обеспечение, меры безопасности, участники оперативной разработки, уголовное судопроизводство.

Pokolodnaya M. M. Foreign experience of participants operational security developments

Studied foreign experience in the safety of participants operational development for the implementation of certain aspects of national legislation in the formation of a national model of direct operational activities.

Emphasized that the issue of safety of persons involved in the implementation of operational activities during the rapid development in recent years has acquired a special meaning and significance in the escalation of the crime situation in the country, which in turn leads to an increase in latency crimes.

Emphasized that legal regulation and organizational support for the implementation of security measures for these people requires significant improvement, and therefore, the study of foreign experience security operative members develop will be useful when solving complicated problems increased activity of citizens countering criminal manifestations and their interaction with the operational units of the National police, their legal and social protection.

Summing up, it should be noted that the level of safety of participants in the criminal justice system as a whole and operational development particularly as trust authorities of the National Police in Ukraine remain at a low level, which entails the refusal of people to cooperate with law enforcement authorities and to provide the necessary information. The experience of foreign countries shows that the use of security measures give positive results, strengthening the trust of rapid development to justice and encourages them to give evidence in criminal proceedings.

Thus, the need for further improvement of operational and investigative and criminal procedural legislation of Ukraine in ensuring the safety of participants operational development is important and timely, as the key to achieving a successful

outcome and to study the introduction of foreign experience in solving this problem in national legislation.

Highlighted prospects of further development of the institution operational and detective security of participants of operational development, which is seen in the development of theoretical and methodological bases its application use.

Key words: *operational-investigative support, security, rapid development of participants, criminal proceedings.*

УДК 343.9

М. О. Свірін

ЗАПОБІГАННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ЗБРОЇ

У статті розглянуто поняття «запобігання злочинам», правове регулювання та особливості здійснення цієї діяльності підрозділами Національної поліції України, стан, проблемні питання та шляхи вдосконалення запобігання Національною поліцією злочинам, пов'язаним з незаконним поводженням з вогнепальною зброєю.

Ключові слова: *запобігання злочинам, незаконний обіг зброї, вогнепальна зброя, бойові припаси, профілактика.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах злочинність є однією з головних проблем, що стоять перед Україною, створює реальну загрозу національній безпеці країни, завдає суттєвої шкоди підвалинам державності, перешкоджає здійсненню соціально-економічних реформ, породжує в суспільстві атмосферу нестабільності та страху громадян за свою безпеку.

Одним із факторів, що суттєво ускладнюють сучасну кримінологічну ситуацію в Україні є незаконний обіг зброї, боєприпасів і вибухових речовин. Результати проведених в Україні кримінологічних досліджень свідчать, що наша держава є територією для транснаціональної злочинної діяльності у сфері незаконного обігу зброї та боєприпасів [1].

Суспільна небезпека незаконного обігу зброї полягає у створенні «сприятливих умов» для скоєння більш тяжких злочинів. Основну масу зареєстрованих в Україні злочинів, учинених із застосуванням вогнепальної зброї становлять убивства, нанесення тяжких тілесних ушкоджень, розбійні напади, вимагання, навмисне знищення майна, тероризм, захоплення заручників, бандитизм, хуліганство.

Статистичні дані свідчать, що останні роки характеризуються надзвичайно високим рівнем злочинів, пов'язаних з незаконним обігом зброї. Так, протягом 2013 року в Україні було зареєстровано 6 929 злочинів, передбачених ст. 263 Кримінального кодексу (КК) України (Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами); у 2014 - 7 228, у 2015 - 7 409, а за 9 місяців 2016 - 5 370. У той же час, стан розкриття таких злочинів з кожним роком погіршується. Так, якщо у 2012 році нерозкритими залишилися 3,5% з них, то в 2013 - 10,5%, у 2014 - 25,18%; у 2015 - 30,65% [2].